

VÄLKOMNA REGIONAL- POLITISKA FÖRSLAG

– Att regionalpolitiken i dess nuvarande form omvandlas och ersätts av ett tydligare sektorsansvar stämmer väl med Glesbygdsverkets slutsatser. Det innebär att varje sektor av samhället får ansvar för att alla delar av landet utvecklas, säger verkets generaldirektör Pia Enochsson i en kommentar till det slutbetänkande som den regionalpolitiska kommittén har presenterat.

– Men man måste vara medveten om att det blir en känslig omställningsperiod som förutsätter uppföljning och rådgivning från central nivå.

VERKETS FÖRSLAG

De underlag som Glesbygdsverket har lämnat är till stora delar beaktade i utredningens förslag. Det gäller till exempel förslaget om ett extra utvecklingsstöd till kommersiell service.

Utredningen föreslår ett kraftigt höjt avdrag för arbetsresor i glesbygder. Glesbygdsverket har tidigare påpekat att arbetsresorna bara står för 25 procent av resandet i glesbygder, och att ett höjt avdrag för arbetsresor bara delvis löser problemen. En differentierad bensinskatt hade gett glesbygdsbor en viss kompensation för alla typer av resor.

En satsning på ökad tillgänglighet till högre utbildning i glesbygder, som utredningen föreslår, är central. Men det hade också varit värdefullt att satsa på studievägledning för att förändra attityden till eftergymnasiala studier i områden där studietraditionen är svag, anser Glesbygdsverket.

Kartläggning av arbetsmarknadens myndigheter: SMÅ KOMMUNER EFTERLYSER MER REGIONALPOLITISK HÄNSYN

Ju längre ifrån en verksamhets centrum man är desto lägre betyg ger man på den regionalpolitiska hänsynen.

Så kan man kort sammanfatta de svar som de så kallade avnämarna ger på frågan om huruvida arbetsmarknadens myndigheter och bolag tar regionalpolitisk hänsyn.

Under sommaren och hösten har Glesbygdsverket kartlagt om Arbetsmarknadsverket, Arbetslivsinstitutet, Samhall och Lernia AB (före detta AmuGruppen) tar regionalpolitiska hänsyn. Kommuner samt regionala myndigheter och organisationer i de sju skogslänen, alltså de som är avnämare, har fått svara på en enkät om hur de tycker att de här aktörerna på arbetsmarknaden sköter sig. Dessutom har frågor ställts till företrädare för de undersökta myndigheterna/bolagen.

OLIKA FÖRUTSÄTTNINGAR

Men innan man kan ta reda på om en myndighet/ett bolag lever upp till sitt regionalpolitiska ansvar måste man naturligtvis fråga sig om den alls *har* ett sånt ansvar. Där ser det olika ut för de olika myndigheterna. Vad gäller Arbetsmarknadsverket så ska det "utgå från regionala förutsättningar".

Arbetslivsinstitutet ska "bedriva och i sin forskning befrämja lokala utvecklingsprojekt". För Samhall heter det "bör om möjligt ta regionalpolitisk hänsyn vid nedläggningar av enheter", medan Lernia inte alls har instruktioner att ta regionalpolitiska hänsyn utan ska driva sin verksamhet helt affärsmässigt.

KRAV PÅ AFFÄRSMÄSSIGHET

Hur anser då företrädarna för myndigheter/bolag själva att de tar regionalpolitiskt ansvar?

Arbetsmarknadsverket anser att man gör det genom den fördelning av resurser som AMS tillämpar. Arbetslivsinstitutet bedriver lokala utvecklingsprojekt ute i landet och har ambitionen att vara ännu

mer ute i landet. Samhall svarar att man i möjligaste mån försöker undvika att lägga ner enheter där det drabbar hårt regionalpolitiskt, men att det är en svår balansgång eftersom man samtidigt har krav på att sysselsätta arbetshandikappade och att vara affärsmässig. Lernia, slutligen, säger att man har liten möjlighet att agera regionalpolitiskt eftersom man är beroende av att det finns efterfrågan på den utbildning man erbjuder.

GODKÄNT MEN INTE MER

Vad säger då de som utnyttjar myndigheterna/bolagens tjänster? På en fyragradig skala får alla fyra ett betyg runt 2,5. Avnämarna anser att de tar regionalpolitiska hänsyn i viss till liten grad.

Det skiljer också en del på de bedömningar som kommunerna respektive regionala myndigheter och

Kartlagda.

organisationer gör. Som regel är man på regional nivå mer positiv än på kommunnivå, och de större kommunerna är mer positiva än de små. Det enda som avviker från det mönstret gäller Samhall. Där är de mindre kommunerna mer positiva än de större.

– Annars är det en klar tendens att ju längre ifrån en verksamhets centrum man är desto lägre betyg ger man på den regionalpolitiska hänsynen, säger Mikael Sévä på Glesbygdsverkets enhet för arbetsmarknad och utbildning.

– STRANDSKYDDET MÅSTE ANPASSAS EFTER LOKALA FÖRHÅLLANDEN

Det är ett bra förslag att länsstyrelserna i dialog med kommunerna ska kunna skärpa tillämpningen av strandskyddet i områden som behöver ett bättre skydd.

Det menar Glesbygdverket i sitt yttrande över Miljövårdsberedningens betänkande "Levande skärgård".

Arbetet med att nyansera strandskyddet måste också innebära att man kan lätta på bestämmelserna i områden där strandskyddets syften inte motverkas av såna lättnader. Det är viktigt att lokalbefolkningen får vara med när strandskyddet ses över.

Verket påpekar vidare att för att människor ska vilja bo och verka i skärgården måste det utöver tillgång till försörjning, service och kommunikationer också finnas tillgång till bostäder.

Det föreslagna uppdraget att utarbeta en nationell strategi för hur kust- och skärgårdsområdenas natur-, kultur- och rekreationsvärden bör bevaras och utvecklas bör breddas till fler myndigheter för att inte bli alltför inriktat på bevarande. Även aspekter som boende och livsmiljö bör tillföras, anser Glesbygdverket.

– GLÖM INTE MÄNNISKORNA NÄR MILJÖMÅL SKA NÅS

Det är bra att de nationella miljö kvalitetsmålen utvecklas, men i det arbetet får man inte glömma att människan är en viktig del i miljön och att arbetet för att nå målen måste göras tillsammans med den lokala befolkningen.

Det är ett genomgående tema bland de synpunkter som Glesbygdverket har i sitt remissyttrande till Miljömålskommitténs betänkande "Framtidens miljö".

Kommittén hade som uppgift att föreslå åtgärder för att de miljömål regeringen har satt upp ska kunna nås. Glesbygdverket väljer att kommentera de delar som rör kust och skärgård samt fjäll. Det är viktigt att skärgårdsbefolkningens föreningar får vara med när man arbetar fram en strategi för hur skärgårdens kulturarv och odlingslandskap kan bevaras och utvecklas, anser verket bland annat.

FOTO: BRIGITTA RHODIN

Glesbygdsvetenskapliga råd sammanträde på Gullholmen i Bohuslän.

Fr v Ulf Wiberg, Göran Hallin, Tora Friberg, Mats Johansson, Gunnel Forsberg, Erik Westholm, Hans Westlund och Lars Olof Persson.

VAD GÖR BYGDER ATTRAKTIVA?

Rörlighet och kontaktytor gör regioner diffusa

Vad har vissa bygder som andra inte har? Vad gör ett område attraktivt för inflyttning medan andra, liknande områden, tvärt om mister sina invånare?

Det är frågor som sysselsätter många samhällsforskare just nu. En del av Glesbygdsvetenskapliga årsbok nästa år kommer också att handla om de frågorna. Men att beskriva de här regionerna är inte alldeles lätt. Det visade den diskussion som Glesbygdsvetenskapliga råd höll på Gullholmen i Bohuslän i september.

Det handlar om bygder som inte har storstädernas attraktionskraft, men som ändå lyckas locka till sig många inflyttare i yrkesverksam ålder. Mats Johansson från Institutet för regional forskning, SIR, menar att man först måste räkna bort den landsbygd som ligger nära storstäder. Inflyttningen där är ju beroende av stadens arbetsmarknad.

MÄNSKLIGA RÄCKHÅLL

Erik Westholm, forskningsledare vid Dalarernas forskningsråd, menar att man måste fundera över de människor som bor i området:

– Rörligheten gör att människor har sina relationer alltmer utspridda geografiskt. Vi brukar tala om "mänskliga räckhåll". Trots att människor lever nära varandra så får de alltmer olika räckhåll. Hur kan lokalsam-

hället använda det på ett bra sätt? Kan kommunen främja mötet mellan den stora omvärlden och den egna bygden? Kan det sociala livet stärkas – kulturen, föreningarna, mötesplatserna – så att kulturen blir en process i samhället i stället för en vara?

TERRITORIETS KRIS

Att människors stora rörlighet ställer samhällsplaneringen inför helt nya krav är flera av forskarna inne på. Göran Hallin, Institutet för Framtidsstudier, går så långt så han talar om "territoriets kris".

Han menar att vi läser in oss när vi försöker fänga verkligheten i gamla modeller. Exempelvis är gränserna för en arbetsmarknadsregion väldigt diffusa, eftersom människors pendlingsavstånd kan variera över veckan och distansarbetet kan göra att man är beroende av en arbetsmarknad i andra delar av landet eller i andra länder.

Göran Hallin menar att svenska glesbygder har goda förutsättningar att bli dynamiska, och detta på grund av IT-revolutionen. En teori är ju annars att social täthet är viktig, och att mänskligt nytänkande förutsätter fysisk närhet. Men Göran Hallin menar att den nya informationstekniken skapar både täthet och närhet åt oss. IT-revolutionen gör också att storskaligheten inte behöver bli så entydig.

LEADER-GRUPPER FICK VÄNTA PÅ BESKED OM RANGORDNING

Rangordningen av de 32 grupper som ansöker om att få del av LEADER+-pengarna kunde inte offentliggöras i början av oktober, vilket tidigare utlovades. Anledningen till fördröjningen var interna processer inom EU-kommissionen. De gjorde att förhandlingarna med EU-kommissionen om programmets urvalsprocess blev fördröjda.

Datum för denna förhandling blev i stället 25 oktober.

Den här förhandlingen är viktig eftersom den oberoende utvärderare som bedömer vilka av de sökande gruppernas planer som är bäst, måste ta hänsyn till eventuella förändringar i LEADER-programmets urvalskriterier innan den slutliga rangordningen kan göras.

Av de 32 sökande grupperna sällas de 12 bästa fram. För dem gäller sen att dokumentera att den svenska medfinansieringen är klar innan de kan utses till så kallade LAG-grupper, vars arbete finansieras av LEADER+.

LEADER+ omfattar södra och mellersta Sverige och sammanlagt finns mer än en miljard kronor i programmet, inräknat den svenska medfinansieringen.

forts. från sidan 2

– Kanske får vi se många små glesbygds-skolor som drivs på nationell basis i ett nätverk, säger han.

När man studerar små orter som har ett dynamiskt näringsliv nämns ofta Gnosjö som ett föredöme. Men Gunnel Forsberg, professor i kulturgeografi vid Stockholms universitet, har invändningar:

– Jag brukar varna för att ha gnosjöandan som ett slags framgångskoncept. Våra studier visar att könsrollsmönstret i Gnosjö och liknande regioner är mycket traditionellt. Kvinnor arbetar ofta deltid, de har lägre lön än männen, man gifter sig och får barn tidigt och kvinnor vårdar ofta anhöriga i hemmet, säger Gunnel Forsberg.

– Antingen drar man då slutsatsen att ett dynamiskt näringsliv gynnas av eller till och med förutsätter traditionella könsroller, eller så konstaterar man att regioner som Gnosjö lever farligt som inte förstår att kvinnorna inte är beredda att ställa upp på det här i framtiden. Det mest radikala de kan göra är ju att flytta därifrån.

SKÄRGÅRDSFORUM STÖDER FÖRSLAG FÖR ATT ÖKA PERMANENTBOENDET

Det är bra att Glesbygdsverket har startat debatten om att begränsa möjligheten i attraktiva kust- och skärgårdsområden att omvandla hus som idag bebos året runt till fritidsboende. Det var den allmänna uppfattningen vid Nationellt skärgårdsforum som Glesbygdsverket arrangerade i Blekinge i september.

Glesbygdsverket har föreslagit att förutsättningarna för att också i Sverige införa en reglering likt den våra nordiska grann-

länder har bör utredas. Det innebär att hus som idag nyttjas för permanentboende i attraktiva skärgårdsområden, vid en försäljning i första hand måste bjudas ut för fortsatt permanentboende. En sådan reglering av försäljning i vissa särskilt attraktiva områden skulle ge kust- och skärgårdsbor en större rätt att kunna bo kvar i sin hembygd.

Glesbygdsverket ska arbeta vidare med frågan och kommer under 2001 bland annat att göra en jämförande studie av svenska och norska förhållanden, positiva och negativa effekter av de båda ländernas lösningar.

Nationellt skärgårdsforum är Glesbygdsverkets referensgrupp för myndigheter och organisationer som sysslar med skärgårdsutveckling. Vid höstens forum framgick att boendefrågor i stort är ett viktigt område för att skärgården ska utvecklas. Då handlar det såväl om konflikten permanentboende-fritidsboende som om fastighetsskatten, om strandskyddsbestämmelser och om bristen på hyresbostäder i skärgårdssamhällena.

Nästa Skärgårdsforum hålls på Visingsö i april 2001.

I många attraktiva skärgårdsområden kan fastboende inte konkurrera prismässigt med dem som vill köpa hus för fritidsboende. Glesbygdsverket vill att förutsättningarna för att införa en reglering lik den i våra grannländer ska utredas.

FOTO: BERGITA RHODIN

TILLFÄLLE ATT DISKUTERA GLESBYGDSVERKET S ARBETE

Växjö blir först ut i den serie av länsträffar som Glesbygdsverket genomför över landet i vinter och vår. Till träffarna inbjuds företrädare för regionala myndigheter för överläggningar i aktuella gles- och landsbygdsfrågor.

Handläggare från Glesbygdsverket kommer att presentera aktuella arbeten från verket. Det handlar bland annat om kartläggningar av tillgång till högre utbildning i gles- och landsbygd samt hur arbetsmarknadens myndigheter och bolag tar regionalpolitiskt ansvar. Det handlar också om regionalpolitik och befolkningsutveckling samt om den servicedatabas som Konsumentverket och

Glesbygdsverket ansvarar för. Dessutom kommer länens erfarenheter av de regionala tillväxtavtalen att diskuteras.

Meningen med överläggningarna är dels att presentera Glesbygdsverkets aktuella arbeten, dels att få synpunkter från länens företrädare på de slutsatser som dragits. Verket vill också diskutera hur man går vidare med olika förslag.

Till överläggningen i Växjö 9 november bjuds företrädare från Kronobergs, Kalmar och Jönköpings län in. De följande träffarna blir i Gävle 16 november, Härnösand 23 november och Umeå 29 november. Överläggningarna fortsätter sen under vintern och våren.

B

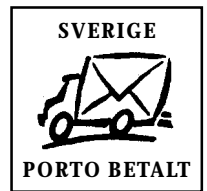

FOTO: LENNART JONASSON

SOLIDARITETS-KITTET TUNNAS UT!

De senaste två åren har jag sett landet från norr till söder och talat med ett oändligt antal människor om just deras län, kommun, bygd eller högskola och de förutsättningar som finns för en utveckling som alla invånare i området kan ta del av. Jag har till dags datum hunnit göra fördjupade besök i drygt 70 kommuner, 17 länsstyrelser och på 10 högskolor. Vilken förmån att under en relativt kort och koncentrerad period få "mäta temperaturen" i mitt eget land! Det jag ser imponerar. Jag möter människor med stolthet över sin bygd var denna än är. Med stor kraft, vilja och kunskap driver de utvecklingen framåt. Inte så sällan sker detta i helt nya vitala och lokala partibildningar eller i lokala utvecklingsgrupper.

Jag ser dessvärre också en annan och tristare sida av landet. Solidaritetskittet - som är så viktigt för att hålla ihop vårt märkliga avlånga land med alla sina olika förutsättningar - håller på att tunnas ut. Södra delarna av landet orienterar sig i allt större utsträckning söderut. Det är viktigare att vägar och järnvägar mot Öresundsbron rustas än att de mot huvudstaden gör det. Vem bryr sig där om Stockholm? I södra Sverige stärks också den regionala nivån allt tydligare genom de nya politiska samarbetsformer som där provas.

I Stockholmsregionen däremot lever man i föreställningen att det är bara där, i denna överhettade IT-region, som allting av betydelse för landet sker. Landet utanför regionen tycks mest vara till en belastning om man lyssnar till vad som basuneras ut från Stads-huset i vår huvudstad. Att Stockholm i själva verket är så fjärran och frånvarande i folks

medvetande i övriga landet tycks man vara lyckligt omedveten om.

I norra delarna av landet känner man sig - som vanligt - övergiven, och avståndet till övriga landet krymper inte mentalt även om det är fullt på nästan alla flyg numera. Man känner sig ständigt och orättvist åsidosatt av Stockholm och makten. Rätt eller fel? Detta är min bild. Till detta ska läggas att vi i Sverige reser mest söderut. Skåningar reser till Danmark, norrlänningar reser till södra landsdelarna osv. Den motsatta färdriktningen är ovanligare vilket leder till att okunskapen om förhållandena i Norrland är större i Stockholm och södra delarna av landet än tvärtom.

LANDSÄNDA MOT LANDSÄNDA
Fördomarna om "dom i Stockholm" och "dom i Norrland" presenteras ofta som fakta-redovisningar och skapar en olustig brist på sammanhållning och solidaritet.

Detta har vi inte råd med! Vi har inte för vana att i modern tid ha inbördeskrig i vårt land och vi borde inte heller kriga inbördes landsända mot landsända. I själva verket är vi helt beroende av varandra, det är med våra gemensamma tillgångar i råvara och know-how vi i vårt land kunnat utvecklas så framgångsrikt.

Det är mot den här bakgrunden jag tror att regionalpolitiska utredningen gör klokt i att föreslå en avveckling av regionalpolitiken som eget politikområde till förmån för ett starkare och tydligare ansvar för hela landets utveckling inom varje sektor. Det är bara genom att ge alla delar av vårt land möjlighet att utvecklas utifrån sina lokala förutsättningar som ett nytt och starkare solidaritetskitt kan utvecklas.

- GOTLÄNNINGARNA MÅSTE FÅ VARA MED I FÄRJEUTREDNING

Det är mycket viktigt att näringslivet och myndigheterna på Gotland får vara delaktiga i den fortsatta processen när den framtida gods- och persontrafiken till och från ön ska utredas vidare.

Det anser Glesbygdverket i sitt yttrande över den rapport som Rikstrafiken och Sjöfartsverket har lämnat, efter regeringens uppdrag att analysera en separation av gods- och persontrafiken.

Rapporten föreslår att frågan utreds vidare genom att en förhandlingsman tillsätts. Glesbygdverket instämmer i det förslaget, men påpekar att det är viktigt att förhandlingsmannen arbetar i nära samverkan med Gotlands näringsliv och myndigheter.

Glesbygdverkets menar att rapporten tyder på att en fortsatt analys av en kombinerad person- och godstrafik är motiverad ur både samhällsekonomisk och trafik-ekonomisk synpunkt.

Läs mer om remissyttrandet på
www.glesbygdverket.se

VAD ÄR GLESBYGD?

På Glesbygdverket får vi ofta frågan vad som egentligen räknas till glesbygd. Svaret på frågan är inte enkelt. Det finns ingen klar och allmänt vedertagen definition av begreppen glesbygd och landsbygd. Olika aktörer har sina egna definitioner.

Vill du veta hur Glesbygdverket definierar glesbygd och hur andra gör det? Besök då vår webbplats. Där finns också senaste nytt i fråga om pressmeddelanden, remissvar, rapporter m m.

Adressen är www.glesbygdverket.se

REDAKTION Birgitta Rhodin, 063-57 67 31
Maria Modigh, 063-57 67 04
Vill du komma med på vår sändlista, hör av dig till: Margit Hallström, 063-57 67 20.
ANSVARIG UTGIVARE Mats Elg

Glesbygdverket
Samuel Permans gata 2, 831 30 Östersund
TEL 063-57 67 00, FAX 063-57 67 99
E-POST info@glesbygdverket.se
HEMSIDA www.glesbygdverket.se